

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione
Et Anima

Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682

Quæstio II. De intellectione in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95667](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95667)

NON SATISFACIT. Tum quia dicere, quod insit sensibus externis delectatio, est idem ac dicere; quod in noscitivo sit delectatio & voluptas, quod nostri auctores respuere debent. Tum quia posito quod sensus delectentur, delectatio illa erit, non sequens ipsam perceptionem objecti, sed in ipsa perceptione objecti inclusa. Porro quando discurretur, an intellectivum inferat volitivum, & delectativum, non discurretur de delectativo incluso in ipsomet actu intellectiōis, sed de delectativo consequente Tum quia hoc ipsum quod dicit sibi certum Perez, probare debuisset ratione, quæ non adfertur. *Ideo*

RESPONDETUR aliter argumento. Illud imprimis eò quod à pari sit ut dictum supra, non esse fundamentum positivum quod quaritur; Deinde disparitas etiam hoc dari posset, quia licet non detur appetentia ulla, singulis sensibus adstricta, bene hoc suppleri posset, per ipsum appetitum sensitivum, cui illæ notitiæ particularium sensuum deserviunt. Si autem esset intellectivum aliquod, non tamen volitivum, defectus ille sequentis volitivi, à nullo posset suppleri.

INFERES. Non doceri à nobis quod possit dari intellectivum sine volitivo, sed solum ostendi, quod id non probetur pro utraque parte demonstrativè. Loquendo autem de ipso objecto, sentiendum est: quod non possit dari intellectivum sine volitivo. Ratio quia ex una parte videmus inseparabilem connexionem inter noscens & volitivum & pro opposita parte nullum est fundamentum positivum, mera ergo erit divinatio contra sensum talium Doctorum, asserere quod hæc separabilia sint, in aliquo rerum ordine, etiam possibili.

QUÆSTIO II.

De Intellectione in communi.

SUB hoc titulo hoc discutienda erit natura intellectiōis, quod ut fiat:

PRÆMITTO I. *Tria spectari posse in intellectiōe.* I. Actionem ejus productivam. II. Terminum ejusdem. III. Unionem intellectiōis cum intellectu. Et quidem hæc tria varia possunt fortiri nomina; actio enim productiva vocatur motus vitalis, conceptus formalis, intellectus factio &c. Terminus autem ejus actionis ab aliis vocatur qualitas, ab aliis conceptus objectivus, prout representatus, species expressa, verbum mentis, intellectio &c. Denique unio illa, ab aliis vocatur receptio, ab aliis passio, & cetera similia.

PRÆMITTO II. *Varias esse sententias in qua tandem consistat natura intellectiōis.* Alii enim dicunt illam stare in sola actione, habente suum terminum. In qua sententia est Molina, Conimbricenses, Cajetanus & alii. Et quamvis Cajetanus, in sola actione eandem constituens, censet eam nullum habere terminum, sed ejus mens ita intelligenda, quod scilicet nullum habeat distinctum à se effectum, sed quod eadem entitas, diverso respectu sit actio, & diverso respectu effectus, sicut nos docuimus de creatura immediate à solo Deo producta.

III. Sententia est tenentium in utroque consistere intellectiōem. Hanc tenet Cardinalis Lugo, Hurtadus, Recentior Suarez.

PRÆMITTO III. Difficultatem esse inter auctores, utrum illa qualitas producat per actionem distinctam, an per actionem identificatam ipsi termino. Produci per actionem identificatam docuit Cardinalis Lugo disp. 19. de Incarn. Oviedo hic, & alii apud eundem. Negat cum aliis Recentior Suarez & Mastrius disp. 51.

DIFFICULTAS I.

An intellectio producat per actionem distinctam?

DICENDUM est. *Intellectionem quæ reddat intelligentem eum, qui eam producit, non produci distincta actione.*

PROBATUR I. Non implicat contradictionem produci aliquid per actionem identificatam sibi; & ex alia parte, nulla est necessitas asserendi, quod intellectio producat per actionem distinctam, ut patebit solutione argumentorum.

PROBATUR II. Effectus essentialiter determinatus ad unum principium non produci-
tur, actione condistincta, sed intellectiōis qualitas, reddens intelligentem eum, qui eam producit, est effectus essentialiter determinatus ad unum principium, Ergo non produci-
tur actione distincta. Major supponitur ex materia de modis. Minor probatur, Modus est essentialiter determinatus non nisi ad hoc principium, Ergo & illa qualitas intellectiōis, est essentialiter determinata, non nisi ad hoc principium, si faciat illud intelligens. Consequentia probatur. Ideo modus est essentialiter determinatus non nisi ad hoc principium, quia est ultima ratio talis determinationis, sed etiam qualitas intellectiōis, est ultima ratio intellectiōis, quod ipsum probatur. Quia positis quibuscunque aliis, ipsaque actione productiva illius qualitatibus, in se for-
mali.

maliter spectata, nondum ponitur determinatio ad esse intelligentis. Ergo hæc determinatio à sola illa qualitate habebitur. A quo enim alio? Immo quamvis hanc ipsam entitatem intellectionis, quâ intelligit Petrus, produceret v. g. Paulus, non redderet illa Paulum intelligentem, ut probatum in materia de vitalitate.

PROBATUR III. Creatio non infert aliquam modalitatem, Ergo nec productio illius qualitatis. Antecedens probatum in *Physicis*. Consequentia autem probatur: Ideo creatio non est modus, quia impossibile est, esse hunc effectum, sine concursu causæ creatæ productum, & non esse creatum à Deo, ita actio producat qualitatē intellectionis, quæ aliàs redderet Petrum intelligentem, actio inquam talis profecta à Paulo, erit distincta ab illa qualitate, non tamen profecta à Petro. Unde universaliter quæ intellectio reddit producentem intelligentem, non fit distincta actione, quæ autem non reddit eum intelligentem, producat distinctam actionem.

Pro nostra sententia vide Aristotelem, *Metaphysicorum* textum II. & 16. Quod enim Rec. Aristor. Suar. dicit illas auctoritates hoc sonare, quod illis actionibus nihil extrinsecus producat id impertinens est. Quis enim inquit dubitare potuit, visionem, speculationem, nihil fieri extrinsecus.

OBJICIT I. Recentior Suarez. Ex hac doctrinâ sequitur, istam qualitatem non fore rem sed modum. Eset enim seipsa essentialiter immanens, ac proinde inseparabilis ab intellectu, consequenter esset imperfectior frigore & calore, aliisque qualitatibus, quæ sunt veræ res.

RESPONDETUR Oviedo, concedendo totum, foreque illam qualitatem imperfectiorem aliis qualitatibus in aliqua consideratione, in ratione tamen expressionis objecti, spiritualitatis, fore perfectiorem.

RESPONDETUR II. Negando illam qualitatem fore modum. Ratio, Quia de ratione modi, non est hoc, per intermediam actionem non pendere, aliàs unio, quæ producitur, non sine modo, modus non esset. Idem quæ creantur, non creantur per intermediam actionem, & tamen modi non sunt. Ergo de ratione modi non est, immediate pendere à principio effectivo, licet verbum sit, quod aliqua species modorum, immediate pendeat à principio effectivo, & ita actio non agitur per aliam actionem. Itaque ex hoc principio non convincitur illam qualitatem esse modum. Ex alia parte non video, cur implicet illam qualitatem poni in lapidem divinitusque transferri in aliud subjectum, quæ omnia probant, illam qualitatem non esse modum.

INSTAT idem. Non omnia quæ pendent in fieri & conservari, dependent se ipsis immediate, & ita lux dependet in fieri & conservari à sole, non tamen immediate, sed mediante actione. Ergo idem dicendum est de qualitate illa.

RESPONDETUR. Negando consequentiam, Disparitas. Quia qualitas illa, à quocunque tandem principio produceretur, eundem esse-

ctum tribueret, consequenter non est determinata, ad hoc principium. Jam autem intellectio, non à quocunque principio producta intelligente, reddit quemcunque intelligentem, unita etiam illi. Hinc fit, ut determinet sibi principium, tum, cum debet reddere intelligentem determinareque ut intelligat.

OBJICIT II. Arriaga. Intellectio non est vita Physica, sed intentionalis, vita autem intentionalis, cur indentificaret sibi actionem, quam sibi non indentificat gratia, calor, &c?

RESPONDETUR. Intellectionem ita esse vitam intentionalem, ut simul sit vitalitas Physica. Est enim motus ab intrinseco. Sed quidquid sit de hoc, negatur consequentia, propter adlatam disparitatem, Quia v. g. gratia à quocunque producat, reddit subjectum gratum, consequenter non determinat sibi principium, secus intellectio.

OBJICIT III. Actio est ordo realis ad terminum, ordo autem realis, est, quid distinctum realiter, consequenter & actio productiva illius qualitatis, erit distincta ab illa qualitate.

RESPONDETUR. Negando universaliter Majorem, quæ non nisi in casu particulari vera est. Ratio autem negandi, quia non implicat contradictionem, actio identifica cum termino.

INSTABIS, ex hac responsione sequitur, Deum prædeterminare voluntatem. Quia actio quæ Deus producit volitionem, est distincta ab ea, quæ voluntas producit volitionem, & aliunde, est prior illa, quia omnis actio est prior suo effectui. Ergo prædeterminat.

RESPONDETUR. Cum concursus Dei non sit alius, præ actione creaturæ, in quantum illa actio pendet à Deo, fit ut concursus ille, sequatur conditionem actionis creatæ. Quia autem ipsa actio creatæ indentificatur ex dictis suo termino, fit ut eidem & concursus indentificetur.

OBJICIT IV. Non implicat contradictionem Abelem v. g. generari à Caimo. Ergo neque etiam implicabit. Contradictionem eundem actum intellectionis produci ab alio principio.

RESPONDETUR. Dupliciter in hac materia procedi posse, primum dicendo, quod ne divinitus quidem, intellectio v. g. Petri produci possit à Paulo, ad eum modum, quo modalis actio Petri ne divinitus quidem produci potest à Paulo, eo quod sic ut actio ita & intellectio, determinet sibi essentialiter hoc principium, sed non esse necesse hoc defendere, idque propter dicta in simili de vitalitate. 2do, quod divinitus quidem intellectio Petri quoad entitatem produci possit à Paulo, ita tamen, ut non reddat intelligentem Paulum. Quo posito, distinguetur quærens: Ergo etiam non implicabit contradictionem eundem actum intellectionis, produci ab alio, ita tamen, ut non reddat eum intelligentem concedo, ita ut reddat intelligentem Nego. Consequenter cum reddet intelligentem, non producitur ut dixi actione distincta: secus si non reddat intelligentem, ita

ita ut actio illa sit indistincta ab intellectione, in circumstantia, quod reddat eum qui eam producit intelligentem; ad eum plane nudum, quo relatio indistincta est à fundamento & termino, non quomodocunque, sed in circumstantia rationis fundandi.

Ad hoc defendendū dupliciter procedit posset. Imprimis ponendo quod intellectiones Petri, ad rationem tribuendi, esse intelligentis, requirant nonnisi, à Petro produci, ita ut intellectus Pauli, ad illam productionem educationemque è sua potentia, nonnisi obedientialē potentiam habeat. Deinde concedi posset, quod eadē intellectione, qua intelligeret Petrus, posset intelligere Paulus, si illam intellectione produceret, concedi posset quod itidem, eandem intellectione: & Petrus & Paulus indistincta actione produceret: Quod si quærat. Quod ergo erit determinatum ut dicatur potius intellectiōnem illam produxisse Petrus, quam Paulus recurreret ad hoc: Quia casu quo illam produceret de facto potius Petrus, quam Paulus diceret illa intellectio connaturalem exigentiam, ut conjungatur nonnisi intellectui Petri, cum omne accidens, petat connaturaliter uniri ei subiecto è quo educum est. Videtur tamen ille prior modus, esse planior, & superius dictis conformis.

OBJICITUR V. Nulla est causa, quæ determinet sibi individuos effectus. Ergo nec potentia intellectiva. Quod si non individuat sibi intellectiōes, debet illas distincta actione producere.

RESPONDETUR. Attendendo ad immediatē dicta, quod hoc sensu individuet sibi effectus, ita, ut alia eosdem, nonnisi obedientialiter producere possit; sed hoc sensu non individuat sibi effectus, quasi ad plures in sua potentia contentos, non indigeat à Deo determinari, ut videre est dum Deus determinat ad hanc individuationem modi, licet hic individuus modus, huic nonnisi principio sit adstrictus. Sed quid sit de hoc principio, potest ad huc dici: quod effectus qui sunt simul essentialis determinatio huius ad hoc, non indigeat, à causa, distincta actione produci, licet producat distincta actione effectus causa, quia effectus, non habent simul determinationem, huius ad hoc.

Argumenta Recentiorum.

MAstius hic disp. 6. n. 91. censet, produci verbum mentis, per distinctam actionem, ejus hic pensanda argumenta.

OBJICIT I. Auctoritatem Augustini 9. de Trinitate capite 7. Ubi ait conceptum verum, veracem notitiam, tanquam verbum, a quo nos habemus, & dicendo intus gignimus.

RESPONDETUR. Cum Augustinus nihil exprimat, de dictione distincta ab ipsomet verbo, poterit adhuc illud verbum, generari & produci in nobis, productione indistincta entitativè.

OBJICIT II. Verbum vocale, verè producitur per locutionem, & dicere corporeum, veluti per actionem distinctam. Ergo & verbum mentale, producitur per locutionem & dictionem spirituales, distinctam.

RESPONDETUR. negando antecedens. Cum enim verbum vocale, non aliud sit (si sonum de-mas) nisi locutio & dictio corporea, sicut locutio & dictio corporea, non est distincta à seipsa, ita nec erit distincta, à verbo corporeo seu vocali.

OBJICIT III. Verbum divinum nequaquā seipso immediatè producitur à Patre. sed per internam actionem generativam, cujus ipsum, est Terminus. Ergo idem dicendum, de verbo creato.

RESPONDETUR. Antecedens, ne indigeat ulterius probari, si negetur, indiget ulteriori explanatione, nam negando, quod per actionē distinctam, producatur verbum creatū, nihil dissimilatur productio verbi creati, productioni verbi Increati, sicut enim, licet verè generatur verbū, actio agens, ut ita dicam, adeoque generativa, non est entitativè quid distinctum à Paternitate, imò nec virtualiter, sed virtualitas generationis est indistincta virtualiter à Paternitate. Ita quamvis verbum creatum producitur ab intellectu, ejus productio activa, non erit entitativè distincta, ab ipsomet intellectu dicente.

INSTAT I. Mastrius. Quamvis actio illa agens, sit identifica Paternitati, id non tollit, quin generatio in divinis, sit vera & realis actio, & quod identificetur paternitati, non provenit ex rationibus formalibus actionis, sed accidit ex summa simplicitate divina.

RESPONDETUR. Concedo, quod identificatio actionis illius agentis, ut ita dicam, cum paternitate, non tallat, quo minus sit vera & realis actio, licet non sit verè & realiter distincta, mediansq; inter Patrem & filium, ita etiam & dictio creata erit vera & realis Actio, quamvis non mediet verè & realiter, inter intellectum & verbum creatum. Concedo, quod identificatio ista actionis, alias nulla daretur condistincta entitativè aut connotans aliquid condistinctū, sed procedit ex connexionione verbi mentis cum intellectu, cui tribuit rationem intelligentis actu. Et sic ut simplicitas Divina, exigit, ut non intermediet illa generatio, inter Patrem & Filium, ita nexus verbi creati cum hoc intellectu, cui tribuit rationem intelligentis, exigit, ne intermediet distincta realiter dictio.

INSTAT II. Verbum nostrum ex limitatione sua est accidens, ergo ex eadem limitatione, potest produci, distincta re ipsa, actione.

RESPONDETUR. Concedo quod ex sua limitatione, verbum nostrum, sit accidens, si enim esset substantia communiter infertur, quod esset actus purus in ratione intelligendi, adeoque Deus, sed nego quod si aliquid producatur per actionem

nem indistinctam, quod non possit esse acci-
dens, & aliquid limitatum.

INSTAT III. Etiam in divinis, generationis
actio, distinguitur à verbo genito.

RESPONDETUR. Sicut in divinis distinctio illa
oritur, non ex ratione intermedia realitatis, sed
ratione indistinctionis à Paternitate, ita & dictio
activa creata, distinguitur à verbo creato, ob
suam identificationem cum intellectu.

OBJICITUR IV. Quando aliquis effectus,
nec ab alia causa, nec alio modo prodire potest,
signum evidens est, dependentiam à tali causa,
esse illi essentiali, ac realiter identificatam;
jam autem Verbum mentis, idem numero, potest
à diversis principiis oriri, cum habitu, vel sine
habitu, vel cum specie impressa, cum uno, vel
altero Dei auxilio, si sit actus supernaturalis, inò
potest totaliter à Deo imprimi.

RESPONDETUR. Non potest ostendi sufficiens
mutatio, per quam, à non esse agentis, transeat
habitus ad esse agentis (& similia numerata in
antecedenti) nisi ponatur modalitas, quia autem
non recurrendo ad aliquid intermedium, potest
ostendi, per quid transferat intellectus, à non esse
agentis illud verbum, ad esse agentis, nempe
quia per illud redditur intelligens, ideò non erit
necesse, per intermediam actionem; produci il-
lud Verbum. Unde à nulla alia causa potest produ-
ci hoc Verbum creatum, reddens intelligens,
& exigens uniri, non nisi cum hoc intellectu, nisi
ab hac causa, consequenter cum tali causa, dicit
essentiali nexum. Nego item, quòd idem nu-
mero verbum, possit à solo Deo produci & im-
primi, ut reddat intelligentem, eum, cui imprimi-
tur.

OBJICITUR V. Alii effectus producunt me-
dia actione quæ sit modus, vel non sine modo, er-
go & Verbum mentis.

RESPONDETUR. Quæ creantur, non produ-
cuntur actione intermedia, cur non & Verbum
mentis? de aliis dispar est ratio, quia nisi ponat-
ur intermedia actio, saltem non sine modo,
non erit ostendere sufficientem mutationem,
per quam transeat à non esse agentis, ad esse
agentis, quæ in presenti, ut dictum, ostendi
potest.

DIFFICULTAS II.

In quonam consistat Intellectio?

PLURES sententias in hac materia, supra pro-
posui, nunc examinandæ sunt.

Punctum Difficultatis 1.

An intellectio consistat in Actione?

IN duplici suppositione procedere debet reso-
lutio, nempe posito, quòd intellectio actione
distincta producatur, & posito, quòd indistincta
actione.

DICENDUM est I. Actionem quantumvis

*foret distincta à termino seu qualitate producta non
fore formaliter intellectiōnem.*

PROBATUR I. Illa entitas actionis, prout con-
distincta à suo termino, vel notificat objectum
potentia vel non notificat: si non notificat. Er-
go in illa formaliter non consistit intellectio.
Quia illa, est definitivè notificativa objecti, si
notificat. Ergo frustra producitur verbum
mentis, siquidem quod facere deberet, jam hoc
præfacit actio, & sicut productio caloris non ca-
lefacit, sed calor, productio etiam gratia non
gratificat subiectum, sed gratia: ita & produ-
ctio intellectiōnis, non faciet intelligere, sed
terminus ejusdem.

RESPONDEBIS. Illam actionem requiri ut pro-
ducatur verbum mentis.

CONTRA. Transeat illam actionem requiri
ut producatur verbum mentis, nec de hoc est
quæstio; sed inquiritur, in illanè actione stet
formalitas intellectiōnis?

Neque valet si dicas: in utraque stare; jam
enim superabundaret alterutra, effectusque for-
malis idem, non potest à diversis principiis pen-
dere. quamvis effectus in genere causæ efficien-
tis, id possit habere: quia effectus formalis non
est aliud, nisi forma ipsa unita subiecto capaci:
sicut ergo ipsa forma, non est idem cum alia for-
ma, sic nec eundem effectum formalem præsta-
bit. Si autem dicas præstare quidem diversum
effectum, utrumque tamen de linea intellectiō-
nis, restat querere, in quo sit sita illa diversitas,
ita ut neutra sit forma otiosa.

PROBATUR II. Si in actione consistit formali-
ter intellectio, illa intellectio vel producit ali-
quid vel non producit, si non producit, actio non
est, ut supponitur in ratione actionis Physicæ, si
producit, quid illud est quod producit? non pro-
ducit aliam intellectiōnem, quia hæc intellectio
deberet etiam in actiōne consistere; cur enim
una in actione consisteret, & non altera. Rursus
illa actio si producit intellectiōnem producit a-
ctiōnem, cum per te intellectio consistat formali-
ter in actione, dabitur ergo actionis, & sic da-
bitur processus in infinitum, vel devenire erit ad
intellectiōnem, quæ non sit actio, & sic aliqua
intellectio, non in actione consisteret cum illa
prior, in actiōne consistat. Non etiam illa actio
quam tu dicis intellectiōnem, potest producere
aliquid aliud, præter intellectiōnem: quia nullus
terminus alius, illius assignari potest, vocatur-
que actio, intellectiōnis productiva.

PROBATUR III. ex Oviedo. Si tota ratio intel-
lectiōnis consistit in actione, terminus illius a-
ctiōnis tantū esset necessarius, ut subsistat actio,
non enim ille terminus constitueret eum intel-
ligentem. Quia si per impossibile actio illa esset
sine termino, jam præcise per actionem esset in-
telligens. Ergo terminus tantum requiritur ut
præcise sit actio. Hoc autem dici non potest:
Quia jam non terminus esset propter actionem,
sed actio propter terminum.

DICEN-

DICENDUM est II. *Actio productiva intellectus, si detur distincta à termino requireretur tanquam praequisitum necessarium ad intellectum, in suppositione autem quod identificetur termino, sub formalitate tendentia motusque prior est, & praequisita, ante formalitatem Termini & quietis ut ita dicam.*

PROBATUR. I. Conclusio auctoritate Tridentini, quod sessione 6. Canon. 4. respectu justificationis, dicit nos non esse, tanquam inanimatum instrumentum, nihil operans. Ergo supponit, ut non dicamur nos habere tanquam inanimatum instrumentum, debere intercedere actionem, consequenter cum in intellectu, non habeamus nos in animato modo, debet illic intercedere actio, sed non tanquam aliquid subsequens: Ergo tanquam praequisitum necessarium.

PROBATUR II. Illud quod dicit necessarium & essentialem connexionem cum suo principio, adeoque insupplebilem etiam à Deo, necessario debet involvere rationem, ob quam dependet à suo principio. Hæc autem non alia est, nisi actio, quæ enim aliam? quod si dicit intellectio actionem, tanquam rationem, ob quam dependet à suo principio, & cum eam non deponat tanquam aliquid posterius: Actio enim semper prior est effectui, cum etiam actionem non deponat tanquam rationem formalem intelligendi. Ergo illam deponet, tanquam necessarium praequisitum.

PROBATUR III. Non potest intellectus reddi intelligens per intellectum ab alio productam. Rursus illa intellectio, non est improducta, Ergo intellectio involvet actionem, sed non involvet eam, ut rationem formalem intelligendi ut probatum. Ergo tanquam aliquid praequisitum, vel potius ut rationem, ut Quo, suæ productionis.

OBJICITUR I. Intellectio increata non involvit actionem. Ergo neque creata.

RESPONDETUR. Si nomine actionis intelligas rationem formalem Quo, cui correspondet factum, nulla est in divinis actio, quia nihil factum, cum tamen in creatis omnia fiant facta.

Quod si nomine actionis intelligas productionem, cum distinctione respondendum erit. Si enim nomine intellectus increata, intelligas intellectum personalem, seu verbum, respectu illius datur vera productio. Si autem nomine intellectus increata intelligas ipsammet naturam divinam, quæ natura est, illa cum sit improducta, respectu illius non potest dari productio. Quia autem creata intellectio est producta bene respectu illius, potest dari Actio.

OBJICITUR II. Arriaga. Vel essentia tota salvatur in qualitates, seu termino Actionis

sine actione, vel non salvatur, si non salvatur, Ergo deficit aliqua pars essentiae intellectus sine actione, adeoque actio quæ deest, deest tanquam aliquid ad essentiam intellectus spectans, si autem salvatur sine actione, Ergo sine actione dabitur intelligens, hoc enim nihil aliud est, quam tota essentia intelligentis, sicut homo non aliud est quam tota essentia hominis.

RESPONDETUR. Posita nostra sententia, quod identificetur actio, intellectui productæ, sicut intellectio sine se ipsa, ita nec sine actione, salvari poterit, cum hoc tamen stat, ut reddatur per illam homo intelligens, non sub formalitate actionis, sed sub formalitate termini: si autem distinguatur actio à termino, in solo termino stabit intellectio, tanquam in ratione formali intelligendi, sed non in solo termino, quasi in se solo, claudat omnia praequisita.

OBJICIT III. Oviedo. Actio pro connotato sumpta, vel est additum diminuens vel destruens, rationem essentiae intellectus, vel contrahens, si contrahens, ratio intellectus consistit in actione, & termino, si diminuens, intellectus essentia adæquate constituitur in termino.

RESPONDETUR. Quærendo, an tempus vespertinum, sit ratio diminuens an contrahens comestionem, & quam responsionem dederit ille, aptari poterit in presenti. Directè dici potest, rationem actionis esse rationem contractivam, sed per modum connotati, efficiens scilicet, ut illa intellectio sit vitalis, sed non contrahit illam, tanquam ratio manifestiva formaliter.

OBJICITUR IV. Vita substantialis non consistit ullo modo in actione, nec illam importat, sed solum formam substantialem. Ergo & vita accidentalis, quam habet potentia in actu secundo operans, nullo modo importat rationem actionis.

RESPONDETUR. Vita substantialis divina, est formalissime ipse actus 2dus, vita autem substantialis creata, praequirat actionem sui productivam, cur ergo idem etiam non dicatur de vita accidentali quæ est per intellectum. Sed disparitatis ratio etiam adferri potest. Quia ab hac actione produci, non est essentialiter vita substantiali, ut scitum est ex Physicis. Jam autem essentialiter est intellectio, actione vitali produci, quando reddit intelligentem, consequenter dicitur specialem nexum ad actionem, saltem tanquam ad praequisitum.

OBJICITUR V. Solus conceptus, est similitudo objecti, ergo in solo illo consistet intellectio.

RESPONSUM supra. In solo conceptu consistere intellectum, tanquam in ratione formali

formali intelligendi, sed non consistere in solo conceptu, quasi non requireret alia prærequisita saltem ex modo concipiendi distincta.

Punctum Difficultatis 2.

Solvantur Objectiones.

PRÆTER adlatas objectiones contra conclusionem secundam, restant et solvenda quæ magis impetunt conclusionem primam.

OBJICITUR I. Intellectio divina in sola processione consistit. Ergo & intellectio creata in sola actione. Anteced. probatur. Quia intellectio divina, considerari potest tam notionalis quam essentialis, utraque autem in processione consistit, ut probatur. Quia intellectio notionalis dicit processionem seu originem activam, & processionem passivam, seu verbum divinum, quæ intellectio, non consistit in verbo seu termino. Quia prius intelligitur Pater, actu intelligens, quam producat verbum: cognitio etiam essentialis, consistit in operatione, & non in termino.

RESPONDETUR. Hanc difficultatem pendere ab illa, quæ examinatur in materia de Trinitate, quodnam scilicet sit principium immediatum, formale, ut Quo processionum in divinis. Interim videamus quid sit directe respondendum. *Hinc*

RESPONDET imprimis recentior Suarez. Negando consequentiam, disputatam dat, quia pater non intelligit per verbum, imo quando illud producit, jam supponitur esse intelligens, non enim illud produxit ex necessitate intelligendi, seu ut intelligat, sed ex fecunditate intelligendi, seu quia intelligit, hinc pater non intelligit per verbum. Creatus autem intellectus intelligit per conceptum seu terminum. *Hæc responsio*

NON SATISFACIT. Instauraturque sic argumentum. Pater non per verbum intelligit, sed cum illud producit, supponitur jam intelligere. Rursus Pater non intelligit per verbum, Ergo quando producit verbum creaturæ æque etiam supponitur intelligens actione, Ergo ulterius, non ideo illud producit ut intelligat, sed quia intelligit actione.

RESPONDET II. Oviedo. Pater non tantum est potens intelligere, quatenus potest percipere objectum, quod est illi commune cum aliis personis, sed potens est intelligere notionaliter producendo verbum consubstantiale, habens tamen diversam personalitatem; Quod subsistere nequiret, si Pater non haberet verbum distinctum à se, quod sit terminus cognitionis notionalis Patris. In creatis vero nulla est ratio quæ cogit imò neque permittat verbum aliquid assignari productum per cognitionem formalem, quod ad rationem formalem cognitionis non pertineat. *Hæc responsio*

NON SATISFACIT. Supponit enim dari

notionalem cognitionem, quæ si non aliud est quam cognitio, communis reliquis personis affecta personalitate non solvitur argumentum quia ipsa ratio personæ Patris quæ talis, nihil habet formalitatis, quæ sit cognitio, consequenter adhuc verum erit, rationem cognitionis, stare in ipsomet actu secundo, non autem in termino illius: consequenter etiam creata cognitio, stabit in actione non autem in termino, si autem aliquid aliud per notionalem cognitionem intelligitur, nempe cognitio appropriata Patri non aliis personis, vi cuius aliquid intelligat Pater, quod non intelligant aliæ personæ, talis intellectio notionalis rejicitur à Theologis. Deinde concedo ad solvendas processionem divinas, debere admitti verbum distinctum realiter à Patre, sed inde non sequitur, quod in divinis, non stet cognitio in processione. Concedo in creatis non dari necessitatem ad producendum verbum subsistens, sed inde non sequitur, quod sicut in divinis in processione consistit intellectio, sic non consistere in creatis. Concedi item potest, in creatis, non pertinere verbum ad rationem formalem cognitionis, sed tanquam terminum illius intellectus & partum. Inde autem non sequitur sicut in divinis, ita & in creatis, intellectum non stare in processione, & in productione verbi. *Hinc aliter*

RESPONDETUR. Intellectio communis omnibus personis, de fide est, quod in processione non consistat: Quia illa, est ipsamet natura divina communis, cui nullo modo competit, habere productionem, cum sit improducta. Distinguendo autem actum primum intelligendi in Deo ab actu 2do, prioritas illius concedi ex modo concipiendi potest, sed non cum prædicato productivi. Quia natura divina etiam ex modo concipiendi, non potest dici producta, tribuimusque actum secundum intelligendi DEO, seculis imperfectionibus, qualis esset si conciperetur producta. Instantia de intellectione personali stat contra oppositas, idque ideo, quia intellectio personalis, stat in ipsa ratione termini seu verbi producti. Ergo & nostra intellectio, in termino debet stare. Quod autem dictio, stet in processione, aliud est. Quia cum dictio sit ipsa processio Ut Quo sumpta, sicut sine se, ipsamet dictio, esse non potest, ita nec sine processione, sed inde non sequitur, intellectum in divinis stare in processione, Quia dictio licet sit de linea intellectus, non aliud tamen importat, quam actuale exercitium locutivitatis paternæ, de quo fusius prima parte, estq; ratio Ut Quo, productionis verbi seu intellectus personalis, quod nos concedimus etiam illi actioni creatæ (si detur) quæ est productiva verbi mentis.

OBJICIUNTUR II. Paritatis aliquæ.

PRIMA PARITAS. Modus localis non in termino, sed in actione consistit, Ergo & intellectio.

† (P)

Re-

RESPONDETUR. Disparitatem esse Quia nisi in ipsa actione staret motus, non posset aliud haberi in quo ille salvetur, non enim posset salvari in termino, hic enim vel est quies, adeoque negatio motus, vel ubi, quod etiam quantum est de se, nullo modo importat motum. Nulla autem talis ratio urget, ut ponatur intellectio in actione, imò, ut dictum rationes in oppositum urgent.

SECUNDA PARITAS. Volitio consistit in actione Ergo & intellectio. Antecedens probatur. Quia volitio est libra, libra autem non esset, si in termino consisteret, quia terminus non potest non sequi actionem, adeoque non est indifferens, ad esse & non esse.

RESPONDETUR. Suppositionem consequentem non esse destructivam libertatis, sed ipsum actuale exercitium ejusdem. Terminus autem ille non posset non esse tantum ex suppositione consequenti, hinc quamvis volitio in termino consisteret adhuc salvaretur volitionis libertas. Deinde in ipsa volitione duo possunt distingui, Actio productiva volitionis, & ipsa volitio producta; nego ergo volitionem stare in actione illa productiva, & sicut supposito quod sit actio, non potest non esse, nec hoc præjudicat libertati, ita nec præjudicabit libertati termini, quod supposita actione non possit non esse.

OBJICITUR III. Per actionem constituitur principium intellectivum, vivens in actu secundo, vita intellectuali. Ergo de ratione intellectio est, tantum actio, & non terminus.

RESPONDETUR. Per actionem scilicet constitui principium intellectivum vivens, tanquam per rationem tendendi ad formam vitalem, non autem, tanquam per formam & ultimum complementum vitale, per intellectio nem autem constituitur tanquam per formam vitalem. Sic v. g. possessio rei, non est ipsa sententia ad possessionem, sed ipsa res possessione habita, est possessio, cum ergo intellectio, sit possessio objecti vitalis, non tendentia ad illam possessionem, quæ est actio, erit illa possessio, adeoque actio non erit intellectio, sed ipsa res possessione habita, seu terminus qui est possessio intentionalis objecti. Quod ipsum sic ulterius proponitur: In esse actuali vitæ, duo considerari possunt. Primum Ratio reducendi sese in actum secundum. Secundum spectari potest, ipse actus secundus. Ratio reducendi sese in actum secundum, tribui debet actioni; ratio autem ipsius actus secundi, debet tribui illi termino, qui respondet illi rationi, reducendi actum primum, in actum secundum, sic ergo, & intellectio, cum sit actus secundus vitæ intellectualis; non debet tribui rationi, reducendi intellectum in actum primo, ad esse intellectivi in actu secundo, sed debet tribui ipsi actui secundo, qui est terminus illius actionis. Unde ratio reducendi sese in actum secundum ut quo, dupliciter sumi pot-

est, primo pro ipsa forma quæ est actus secundus, & in hoc sensu ipsa actio non est hæc forma, sed terminus illius, secundò pro ipsa actione ut quo, & formali producendi illam ipsam formam, producendi illum ipsum actum 2dum, & hoc sensu actio, & Ratio reducendi in actum secundum.

Punctum Difficultatis 3.

An intellectio consistat in Qualitate producta.

DICENDUM est. *Intellectionem creatam consistere in Qualitate producta.* Est conclusio Authorum supracitatorum.

PROBATUR I. Quia intellectio consistere debet in aliquo, non consistit formaliter in actione ut probatum est, Ergo in termino illius, nihil enim tertium inveniri potest.

PROBATUR II. Pone quamlibet actionem, & non pone representationem objecti, & eorum prædicatorum quæ res continet, non intelliges rem. Ergo intellectio in eo stat, quod est illa representatio, quam dicimus esse terminum. Idem sic aliter proponitur, in illo consistit intellectio, quod negat non intellectio, sed non intellectio, nihil aliud importat, nisi non esse in mente prædicata rei representata. Ergo intellectio representationem importabit, sed qualitas illa producta est representatio, non enim actio est representativa ut dictum. Ergo in qualitate illa stabit intellectio.

PROBATUR III. Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione, Ergo nec sine illa transibitur à non esse intelligentis ad esse intelligentis, sed nisi ponatur intellectio stare in dicta qualitate, nulla dabitur sufficiens mutatio, Ergo in illa debet stare intellectio.

Ex quo ulterius Inferes, non esse possibile, ut producatur creata intellectio, quæ non habeat rationem verbi producti representationem objecti, &c. Ratio est, quia ratio representationis, speciei quæ expressit, itemque ratio verbi mentis, intra intellectionem, vel sunt idem realiter, vel non sunt, si sunt idem realiter. Ergo unum illorum posito, ponetur & aliud, si autem non sunt idem realiter. Ergo tu multiplicas entia sine necessitate, attendendoque ad definitionem speciei expressit, & verbi mentis, facile inferetur identitas.

Clarè id docet S. Thomas prima parte questionis 27. articulo primo in (.) ubi dicit: qui cumque intelligit ex hoc ipso quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum quod est conceptio rei intellectæ.

OBJICITUR I. Intellectio Divina, quæ est ipsamet natura Divina, non est productiva verbi mentis, nec est cum illo idem, Ergo nec idem erit intellectio creata.

RE.

RESPONDETUR. Concedere quidem Martionem, verbum esse duplex in divinis, essenziale & notionale, ut videre est in disputatione 24. num. 5. & disputatione 29. numer. 1. id tamen rejeci in prima parte. Hinc disparitas hæc assignari debet. Quia scilicet de ratione verbi imaginis, que etiam objecti, est habere formalitatem producti, hinc in prima parte verbum Divinum non dicitur inesse imago creaturarum, quia non producit a creaturis, Quia autem in divinis, nullam datur commune productum, fit ut intellectio divina, non sit verbum, nec imago objectorum, nisi dicas nomine imaginis & verbi, te non aliud accipere, quam quod notificetur objectum, hæc enim notificatio indubie est in Deo, sed quia non est producta, non potest dici verbum & imago. Quia autem omnis intellectio creata, est ita notificativa, ut sit etiam producta, fit, ut omnis cognitio creata, debeat habere formalitatem intellectiois, & formalitatem verbi imaginisque.

OBJICITUR II. Sufficit, intellectioem non aliud esse, quam receptionem specierum.

RESPONDETUR. Quod non. Tum quia Angeli, supposito quod habeant sibi concretas species semper intelligerent omnia illa, supposito etiam quod eas sibi fabricent, intelligerent semper omnia, quorum habent species. Tum quia intelligere, esset pati, hoc autem esset contra mentem Tridentini de Justificatione. Aristoteles & S. Thomas explicandi sunt, quod intelligere in actu primo, & remotum, sit quoddam pati, quod productum illi verbo, competat recipi in anima noscentis.

OBJICITUR III. Cum Amico. Sufficit in visione seu intellectioe beatifica DEI, quod sit sola vitalis tendentia & intentionalis unio intellectus creati cum DEO, proxime & immediate intelligendi.

RESPONDETUR. Quod non. Ratio est, quia illi tendentia, vel est actio vel Qualitas, si actio, debet habere terminum saltem cui identificetur, si autem est Qualitas producta, habetur intentum.

OBJICIT IV. Idem: de ratione speciei expressæ est, ut exprimat intentionaliter objectum, ut in eo objectum proximè & immediate cerni possit: Consequenter de ratione speciei expressæ est, ut quamvis objectum sit absens & non existens, adhuc aliud representare possit speciem expressam; Jam autem si non existeret DEUS, aut absens à beatis esset, Beati DEUM non viderent. Ergo apparet non dari illic speciem expressam, rigorosam.

RESPONDETUR. Falsum esse quod objectum videatur in specie expressa, vel quod verbum mentis, sit medium in quo, videndi objectum. Rursus dictum est alibi, non existentem colorem videri non posse ab oculo connaturaliter, fieri tamen posse supernaturaliter, & Deo supplente defectum alicujus requisiti, Sed DEI non

existētis, defectum, nulla creatura supplere posset. Fusiore deberet dari huius objectionis solutio, sed ea tractatur in prima parte. Ubi de specie DEI impressa. Videantur etiam aliæ dicta ubi discurrebatur, an sensus ferri possit in objectum absens.

OBJICITUR V. Ex Salmaticensibus. DEUM esse actum purum, adeoque per suam essentiam, esse suum intelligere, & intellectum esse. Ergo implicat illum, per aliquid aliud esse intellectum.

RESPONDETUR. Hoc argumentum multum probare, adeoque nihil: Quia probat DEUM, nec per actionem videri, nec ullum lumen gloriæ videnti Deum superaddi posse. Quia DEUS actus est purus, sine ullo lumine & actione, suum intellectum esse. Quod si saltem creatum esse intellectum Dei, potest haberi ratione luminis gloriæ, non in Deo sed in creatura reperiibilis, idem dicitur, quod intellectum esse creatum, objecti increati, possit esse, per aliquid superadditum, actione illud vitali producente.

DIFFICULTAS III.

Verbum mentis quomodo se habeat ac objectum intelligenda.

SENTENTIA Thomistæ, intellectum informatum jam speciebus, primum producere verbum mentis, & in illo prius cognitio cognosci objecti, & quod illius verbi efformationem, postea subsequatur intellectio objecti, idemque docet cum illis Amicus tomo 1. disputat. 9. Sectione 3.

DICENDUM est I. *Verbum mentis, non esse medium, in quo nascatur objectum.* Est sententia nostrorum communior.

PROBATUR I. Argumento negativo, Quia scilicet nulla est necessitas multiplicandi hæc entia, quorum aliud sit verbum, aliud cognitio objecti, ut patebit solutione argumentorum. Hic ipse medius terminus sic aliter proponitur, cognitio illa objecti, vel manifestat objectum noscenti, vel non manifestat, ergo ipsa illa est verbum, nomine enim verbi, id intelligitur: si autem non manifestat. Ergo non est cognitio.

PROBATUR II. Illud verbum & esset cognitio objecti, & non esset, non esset, quia cognitio objecti subsequitur productionem verbi, & esset cognitio objecti, quia representaret intellectualiter objectum. Quod si dicas: alio modo representari objectum in verbo & alio modo in se: Contra erit, Quia hoc ipsum non est necessarium, diversitatemque hanc nunquam experimur.

CONFIRMATUR. Quia si verbum quocunque modo esset medium noscendi, in quo objecta falsificarentur Propositiones, nulla darentur universalis, & his similia. Nam hujus Propositionis, Petrus est Animal: deberet esse sensus, Petrus est meus conceptus de animalitate, prædico enim hoc de Petro, quod cognosco, prædicabile

† (P) 2 & 3 cabile

cabile de Petro; per te autem cognosco conceptū & Verbum meum. Deinde nulla esset condistinctio inter notitiam animalis, & inter cognitionem reflexam, quæ noscitur ipsam notitiam animalis, quæ tamen duo sunt distincta, nam in notitia notitiæ directum est objectum: Notitia, in notitia autem animalis, directum est objectum: Animal, & tamen si verbum esset medium In Quo, noscendi objecti, deberet esse ipsa notitia, directam objectum, Quod noscitur.

PROBATUR III. Non cognoscitur Deus in verbo tanquam in medio In Quo, nec enim essemus beati per aliquid increatum. Rursus per ipsosmet Thomistas non cognoscitur prius Deus in verbo, postea in se ipso. Ergo neque alia objecta, cognoscuntur prius in verbo, postea in se ipsis.

RESPONDERI potest I. ex Amico. Quia S. Thomas I. parte Quæstione 12. artic. 2. negat omnem similitudinem tenentem se, ex parte rei visa.

CONTRA est. Quia præsens, locus non plus vult, quam quod non detur actu ulla species impressa Dei. Neque valet si dicas cum eodem, ex eo non posse dari expressam speciem essentiae Dei; quia nulla species creata potest exprimere essentiam divinam, secundum omnem perfectionem quam habet in esse reali. Non inquam, valet si dicas, quia alias neque substantia creata poterit habere sui speciem expressam, eod quod species expressa, sit imperfectior, utpote in entitate accidens. Quod si dicas sufficere ut habeatur vis representandi, sine ulla continentia objecti, idem in præsentia dici poterit.

RESPONDEBIS II. Deum non videri omnino perfecte, adeoque non videri in verbo creato.

CONTRA erit. Quia non est major ratio de objecto perfecte quam imperfecte viso, & rationes oppositorum, utrumque probant.

DICENDUM II. *Objectum non cognosci nisi prout representatur a Verbo mentis.*

PROBATUR I. Quia ita intelligitur objectum sicut intelligitur; sed sicut præsentatur per Verbum mentis, ita intelligitur objectum, in hoc enim verbo mentis, stat formaliter intellectio. Ergo sicut præsentatur verba mentis ita intelligitur.

PROBATUR II. Quia nisi intelligerentur objecta, prout representata per verbum mentis, nullum posset fieri universale, hoc enim non datur aperte rei, non etiam est ipse mens conceptus. Ergo non debet esse aliud, quam ipsum objectum, prout sic & ita cognitum.

PROBATUR III. Rationibus quas oppositi adferunt, ostendentes verbum esse medium, in quo, noscendi, quæ rationes saltem probant, nosci objectum prout representatum. Differt autem hæc sententia à sententia Thomistarum per hoc: quia non distinguit cognitionem objecti à verbo mentis, differt autem: quia non dicit ipsam cognitionem, esse quasi speculum, in quo vulgariter dicitur objectum videri, sed dicit ipsum in se attingi, licet non attingatur, prout in se, sed prout representatur. Differt denique, quia ponit verbum mentis tanquam rationem formalem intelligendi, non autem tanquam medium In Quo.

OBJECIT I. Amicus auctoritates S. Thomæ.

RESPONDETUR. Locus quem adfert ex libro I. contra gentes cap. 53. pro nobis potius est. Quia illic appellat S. Thom. verbum, intentionem intellectam, hoc est ratione objecti intellecti resultantem, quæ etiam est similitudo intellecti concepta, ut loquitur 4. contra gentes cap. 11. sed non dicit illam esse medium In Quo. Locus autem ille ex opusculo 13. ubi dicit verbum comparari ad intellectum, non sicut Quo intellectus intelligit, sed sicut In Quo intelligit, non etiam contradicit nobis in re, non enim dicit, quod non nisi potest verbum mentis, sequatur cognitio objecti, sed tantum ostendit verbum non esse actionem intellectus quæ intellectus intelligat, seu producat

intellectionem, sed quod sit id, in quo intelligitur, non quidem tanquam medio noscendi & in Quo, sed quod sit terminus & qualitas producta. Idem alii explicant, quod in verbo, non quidem objective sed tamen formaliter habeatur objecti expressio. Quomodo etiam intelligi debet locus ex opusculo 14. Ubi dicit, rem non intelligi nisi in verbo; quanquam dici potest, hoc loco probari, quod objectum intelligatur prout representatur. Aliæ etiam auctoritates S. Thomæ non plus volunt, quam quod non intelligamus sine efformatione verbi mentis.

OBJECIT II. Amicus auctoritates aliorum Patrum qui verbum appellant imaginem objecti.

RESPONDETUR. Non loquuntur Patres, quod illa imago, distinguatur à cognitione objecti, ut volunt Thomistæ, vel quod sit medium in quo. Aliunde, etiam nos, appellamus verbum imaginem objecti, quia est ratio exprimendi intentionaliter. Quando autem dicit Amicus in verbo increato Patrem agnoscere omnia. Ergo etiam nos in verbo nostro cognoscimus, quæ cognoscimus, alias in hoc verbo mentis nostræ distinguetur à verbo increato, & tamen hujus differentie non meminerunt Patres, id non convincit, ex eo enim, quod prius supponatur Pater intelligere antequam producat Filium, inferri potius debet: Ergo illi verbum est medium noscendi. Quando autem in super etiam in verbo noscitur creaturas, est illi verbum, noscendi medium, non ad simile ei, quo noscitur easdem in omni potentia, quæ est quidem medium noscendi, sed non medium tale, de quo hic, sed hoc discutere ad Theologiam spectat.

OBJECIT III. Potentia visiva percipit objectum in sua visione, ut in propria imagine expressum. Ergo & intellectiva objectum suum percipit in verbo mentis. Antecedens probatur, quando species variatur quoad intensiorem, objectum apparet crassius, & quando species variantur quoad multiplicationem in conspiciis v.g. Multangularibus, objectum apparet multiplex, quando item species, refranguntur, objectum apparet fractum. Ergo potentia visiva, percipit suum objectum, in sua visione, tanquam in propria specie expressum, si enim visibile cerneretur non in sua imagine, sed in propria natura existens, non posset cognosci, nisi cum ea dispositione, quam in se ipsa haberet.

RESPONDETUR. Negando Antecedens. Probationi consequentiam, ad ulteriorem ejus probationem dicitur, si visibile cerneretur in sua propria natura, & non qua representatur intervenientibus etiam speciebus, tunc non posset cognosci nisi cum ea dispositione, quam in se ipso habet: secus si videatur, prout representatur, & intervenientibus speciebus, ratione medii variabilibus. Hæc etiam probatio, potentia visiva percipit objectum in sua visione, si faciat hunc sensum, non aliter videtur objectum, quam repræsentet illa visio, vera est propositio, si autem taciatur hunc sensum, quod percipitur objectum in visione, ita, ut non attingatur in se objectum, falsa est.

INSTAT I. Quod non se habet objective ad potentiam, non potest mutare objective potentiam, quia nihil potest esse medium mutandi alterum, quod non est medium efficiendi illud, sub ea ratione, sub qua debet illud mutare. Cum ergo visio mutet potentiam, debet esse objectum cognitum, & non debet esse tantum subjective in potentia.

RESPONDETUR, negando Antecedens. Negando ulteriorem probationem illius, quæ ad maximum hoc evincit, quod objectum non quomodocumque mutet potentiam, sed prout representatur. Quamvis autem in conspiciis multangularibus, non possit discerni inter verum & apparens objectum, non sequitur jam, quod in visione tanquam in medio, videatur objectum, sed tantum sequitur intervenit illie multiplicatarum specierum, repræsentativum objectum multiplicatum; quod objectum, alias non videtur, nisi prout representatur.

INSTAT

INSTAT idem II. Variatā visione, per solam variationem specierum visibilium, diversum quid apparet, quod antea non apparebat, sed hoc diversum, non est in objecto in se ipso existente. Ergo in objecto per visionem expressio.

RESPONDETUR. Hoc diversum est in ipso objecto prout representatur per species impressas, quod ipsum non videtur, nisi prout representatur ab illis, de quo in materia de speciebus.

INSTAT III. idem. Conservata tantum visione in oculo vel conceptu visibili cuius est visio eodem prorsus modo apparet oculo ipsum visibile. Ergo apparet oculum non intueri visibile immediate in seipso sed in visione expressum.

RESPONDETUR. Ablato visibili, non posse esse naturaliter visionem, quando autem divinitus conservaretur visio, sine termino presente, adhuc tunc terminaretur visio ad terminum non existentem, quia præcisa ratio terminandi, ut dixi alias, non est requisitiva existentie. Immerito etiam supponit Amicus, quod lucis species, in tenebris serventur: hoc ipso enim non essent illic tenebre quia nec privatio lucis. Quando autem transacta luce, adhuc aliquid videtur, referri hoc potest in imaginationem, in aliquos etiam spiritus lucidos, ex oculis ut aliqui autem scintillantes.

OBJICIT IV. idem. Species expressæ, est adæquata effectus speciei impressæ, species vero impressæ, est adæquata similitudo objecti. Ergo species expressæ, est adæquata similitudo objecti. Ergo in ea sufficienter cernitur objectum, quia in adæquata imagine, adæquate cernitur imaginari.

RESPONDETUR. Quod etiam in adæquata imagine debet ipsum imaginatum attingi, saltem alia notitia, colores enim externi, qui terminant visionem ocularem, non sunt imaginatum. Deinde concedo in adæquata imagine posse adæquate cerni imaginatum, sed difficultate habet: An species, sive impressa, sive expressa, ex conditione speciei, sit adæquata imago. Hoc etiam concessio: dupliciter potest notitiam ingredi imago illa adæquata. Primo ut objectum directum, eo modo, quod omnes notitiae ingrediuntur cognitionem reflexam, & hoc sensu negatur semper attingi imaginem adæquatam. Secundo imago adæquata ingredi potest notitiam, tanquam ratio ut Quo noscendi, & sic sumpta imago, semper ingreditur notitiam. Sed inde non sequitur, quod tunc non attingatur objectum, prout representatum.

INSTAT idem. Species intentionales sunt ejusdem naturæ, & quidditatis in representando, cum objectis quæ representant.

RESPONDETUR. Species intentionales habere in representando eandem vim cum objectis, in ordine ad completum potentias, vel in ordine ad efficiendam notitiam, sed non habent eandem vim, in ordine ad terminum.

OBJICIT V. idem. Quia non a nobis non potest ostendi causa, ex qua desumatur hæc visionis objectiva variatio.

RESPONDETUR. Id per non esse causam diversæ visionis objectivæ, quod per Amicum ex causa illius speciei expressæ, ita, vel ita se habentis in qua videtur objectum. Quod si ille id retulerit in species impressas, in medium, etiam nos referemus.

Explicantur varii termini, item qui producantur Intellectio.

Plures in hac materia usurpant terminos scholæ, quos operæ pretium erit, sub aspectum simul ponere.

PRIMO. *Conceptus formalis* duplicem significationem habere solet in scholis in hac materia. I. Supponitur pro illa actione, sive illa sit identificata termino, sive distincta a termino, non quod illa actio, sit forma intelligendi, sed quod efficiat illam formam, estque appropriato loquendo, intellectio. II. Est quidem utilitarius, sumitur pro conceptu rei, prout eum format intellectus de objecto, quo sensu dicitur, quod quando prædico de Petro ly homo, non prædico mecum conceptum formalem: hæcque explicatio, coincidit in re, cum conceptu objectivo, mox explicando, per coti-

ceptum objectivum, intelligendo hæc & nunc ipsam qualitatem productam, quæ in quantum procedit ab intellectu, estque factus ipsius, dicitur conceptus formalis. In quantum autem representat objectum, dicitur conceptus objectivus.

SECUNDO. *Conceptus objectivus*, ut olim notari in logica: duplicem sensum facere potest. I. Conceptus sumitur objectivus intentionalis, & hic, non aliud est, nisi cognitio representans objectum. I. Accipi potest conceptus objectivus extraintentionalis, qui est, illa ipsa res, quam representat meus conceptus, quam acceptionem est necesse ponere, alias falsa redderentur omnes prædicationes, neque enim cum dico: Petrus est homo, affirmo meum conceptum de homine. Rursus qui amaret Deum, non amaret Deum sed conceptum objectivum suum, quem haberet de Deo quæ omnia falsa sunt.

TERTIO. *Species expressæ*, imago objecti, similitudo intentionalis, in idem recidunt, in quantum scilicet prædicatum, quæ objectum continet, transferuntur in mentem. In particulari autem vocatur similitudo intentionalis, propter identitatem prædicatorum intentionaliter representatorum, & prædicatorum re ipsa contentorum in objecto, prout prædicato.

QUARTO. *Verbum mentis*, est ipsamet etiam intellectio, prout habet rationem manifestantis, adeoque loquentis, de ipso met objecto, ipsimet cognoscenti quia enim verbum id, quo alteri loquimur, appellatur verbum externum, ita intellectio, quæ intelligens loquitur sibi ipsi, dicitur verbum mentis. Et quia loquendo alteri, exprimimus ei nostrum conceptum; sic quia exprimimus nobismet ipsis conceptum objecti, dicimus nobis ipsis loqui, de conceptu objectivo, supple extra intentionali.

Dictio autem ipsa potest dupliciter spectari, si enim ut dictum supra, non datur actio distincta, realiter productiva intellectio, adeoque verbi mentis, in his principiis creata dictio & verbum idem est, si autem distinguatur actio a termino intellectio, Actio illa, dictio erit, verbum autem, erit terminus.

Sunt aliquæ conditiones verbi mentis de quibus consule etiam S. Thom. 1. parte quartæ, artic. 1. Prima est, debet habere esse in mente secundum auctoritatem Augustini. 5. de Trinitate cap. 11. *Per corporalia inquit signa, verbum, quod in mente gerimus, innoscitur.* Secunda est, debet esse quid productum ab intellectu, & progenitum juxta illud Augustini 9. de Trinitate cap. 8. Conceptum, rerum veracem notitiam, tanquam verbum, apud nos habemus, sed dicendo intus gignitur, nec a nobis nascendo discedit. Tertia, debet esse similitudo objecti, exprimereque illud, sicut enim verbum externum, exprimit conceptum internum, & est similitudo ad placitum interioris notitiae, pro ipsa notitia substitutum, sic verbum internum, debet exprimere objectum, assimilarique illi per representationem prædicatorum. Quamvis alii conditionem ponunt, ut non maneat, cessante actu cognoscendi.

QUINTO de verbo increato & creato, inter se comparatis, hæc colliguntur.

Inter verbum increatum & verbum creatum licet sit aliqua similitudo, est tamen non pauca differentia. Verbum enim creatum, est accidentale, mutabile, & unum, succedens alteri, verbum autem divinum, est substantia, permanens, mutabile, & idem semper. Rursus verbum creatum reddit formaliter cognoscentem eum in quo, & a quo producit, in creatum autem supponit cognoscentem Patrem, ipse etiam filius qua verbum est, licet sit intellectio passiva, qua Deus ramem est, intelligit cognitionem est actuali, communi omnibus tribus personis. In hoc autem verbum increatum est simile verbo externo, quia sicut verbo externo, non nobis, sed alteri loquimur, sic verbo aeterno, non sibi loquitur Pater, sed filio.

Ad hæc tunc explicata refertur intellectio passiva & intellectio activa quæ duo in creatis, sunt idem. Si autem secundum formalitates spectentur, formalitas intellectio passivæ, idem erit quod intellectio, verbum mentis, species expressæ &c. adeoque etiam idem cum reliquis similibus formalitatibus, intellectio autem activa idem erit, quod Intellectio, dictio, &c.

Quod attinet ad modum fabricandæ intellectio, hic traditus est in logicis ubi de fabricatione universalis, attingitur etiam in materia de potentia sub initium, juvat tamen hoc loci, utpote proprio, idem retexere.

Primo obiectum sensibile producit sui species, vel si illas non habet, conjungitur sensorio. Deinde productæ species recipiuntur in sensu, complentque sensum, ut producat speciem expressam v.g. visionem ocularem, subinde determinatur etiam sensus communis, ut idem obiectum noscat & phantaseretur ex communiori sententia sibi fabricat speciem impressam materiale, remanentem naturaliter, etiam amoto obiecto, specieque impressa habita procedit phantasia ad speciem expressam formandam, ponendamque phantasiam visi obiecti repræsentativam. Rursus pro sua parte, intellectus noscitur obiectum illud materiale, format sibi per intellectum agentem speciem impressam spirituale, per hancque completur ex sententia multorum, etiam præsentæ actuali sensatione obiecti, ut intellectus patiens suo officio fungatur, adeoque formet speciem expressam obiecti, sensu

percepti, remanetque postea duplex species. Prima illa species impressa antecedens speciem expressam spirituale. Secundò manet illa species impressa, quæ ostendit, habitam speciem esse expressam huius obiecti, seu fuisse illud cognitum, Prima specie utitur anima ad directas noticias fabricandas, secunda autem utitur, quando fabricat sibi similem notitiam, sed simul repræsentantem, quod hoc etiam in ante cognitum fuerit. Positis illis variis speciebus impressis, comparat anima similitudinem & dissimilitudinem obiectorum, ad imitationemque præhabitarum specierum impressarum, quæ erant de rebus singularibus & materialibus, procedit ad formandas alias species impressas rerum universalium, & spiritualium, idque ex collatione obiectorum, & ad similitudinem aliarum specierum, quo posito, redditur apta, ad noscenda universalia, spiritualia &c. obiecta.

DISPUTATIO IV.

De Intellectionibus in Particulari.

PRIMUM agendum hîc esset de tribus Intellectûs operationibus, sed de his actum est sufficienter in Logicis.

NOTO I. Copulam in Propositione, necessariò habere respondentem sibi obiectivam identitatem, alia phrasi idem exprimitur quod scilicet obiectum iudicii, non sint sola extrema. Est contra Valquez 1. parte Disp. 223. & contra Cominbricenses in caput 4. Peri hermenias.

RATIO I. Quia si non responderet quidquam particulæ: Est, & esset cognitio illa iudicativa & non esset, esset ut supponitur, non esset autem, quia per nihil, posset distingui, à prima operatione; & certè subjectum & Prædicatum possunt esse simul obiectum primæ operationis, & constituere terminum complexum.

Ergo per hoc præcisè quod simul apprehendatur subjectum & prædicatum, non distinguitur prima & secunda operatio, cum iudiciû per te non sit aliud, nisi ipsi illi duo termini apprehensi.

RATIO II. est. Impossibile est esse iudicium quin sit verum vel falsum. Sed si secunda operatio non esset nisi duo extrema, possibile esset iudicium neque verum neque falsum. Quod ipsum probatur. Isti termini, Homo lapis si per te habent veritatem Propositioni debitam quamvis nihil respondeat particulæ Est, formabo hanc propositionem, Homo est lapis, en reddetur falsa, si autè dicas illos terminos habere falsitatem formabo hanc Homo non est lapis, quæ tamè est vera propositio. Ergo apparet propositionem quâ talem non stare in duobus terminis simul apprehensis.

RATIO III. est. Quia tertia operatio non est duæ secundæ operationes, ergo nec secunda operatio sunt duæ operationes primæ, h. e. prædicatû & subjectum, aliàs non dabuntur etiam tres ope-

rationes intellectus, sed non nisi prima, quæ duplicata supponat pro secunda operatione & triplicata supponat pro tertia operatione.

NOTO II. Iudicium illud quo stat secunda operatio esse Qualitatem indivisibilem idemque proportionatiter dicendum de iudicio illativo.

RATIO I. Ex Oviedo est. Quia cum dico, Homo est rationalis, iste actus est simplex, Quod ipsum probat. Quia hic actus dicit hominem & rationale convenire, & hoc ipso, quia dicit hominem & rationale convenire, dicit etiam rationale convenire homini, hæc enim idem sunt. Ergo quando dico homo convenit cum rationali, superfluum erit, iste alius actus, rationale convenit cum homine, consequenter secunda operatio erit unus adeoque indivisibilis actus.

RESPONDERI posset huic argumento, retorquendo illud. Probat enim quod quando dico, Pater refertur ad filium. Sit actus otiosus, si dicam filium referri ad Patrem; Rursus non insuetum est, ut ea quæ in obliquo ponuntur, si ponantur postea in recto diversum sensum faciant. Denique sicut fieri potest, ut unum referatur ad aliud, & vicissim illud non referatur ad ipsum, ita etiam fieri potest ut non eundem identitatis modum dicat subjectum cum prædicato, quem dicit Prædicatum cum subjecto; & ita rationale dictum de animali, dicit identitatem cum animali, sed cum modo irreperibilitatis sine animali, cum tamen subjectum, hoc est animal dicat identitatem sed cum reperibilitate sine rationali, quâ saltem vel simili diversitate interveniente cur non erit Locus diverso Iudicio adeoque bino & excludente rationem indivisibilis qualitatis à secunda operatione.

RATIO